

NOU – 2018/16. Det viktigste først. Innspill fra Nettverk for læring og mestring i Helse Vest v/ leder Sølvi Heimestøl

Nettverk for læring og mestring i Helse Vest består av alle Lærings- og mestringssentrene i Helse Vest og har med representanter for samarbeidsparter, som brukerorganisasjoner, kommuner og privat ideelle institusjoner. Lærings- og mestringssentrene (LMS) har fokus på opplæring av pasienter og pårørende for å bidra til mestring av et liv med helseutfordringer. LMS har lang erfaring med systematisk brukermedvirkning og samarbeid med kommunene.

Høringsspørsmål:

- 1. Er prioriteringskriterier i helse- og omsorgssektoren slik utvalget legger det frem, et egnet virkemiddel for å sikre likeverdige kommunale helse- og omsorgstjenester?*

Nettverket for læring og mestring i Helse Vest, støtter opp om at prioriteringskriterier **kan** være et egnet virkemiddel som **kan bidra** til likeverdige helse- og omsorgstjenester. Det forutsetter imidlertid at de suppleres med konkrete retningslinjer og verktøy. I tillegg er kompetanse en forutsetning, både på faglig, administrativt og politisk nivå. Med hensyn til målet om likeverdige helsetjenester er det nødvendig å videreutvikle og etablere registrerings- og dokumentasjonssystemer for kommunal praksis. For eksempel er dagens system utilstrekkelig med hensyn til dokumentasjon av opplæring av pasient og pårørende og lærings- og mestringsaktivitet.

Nettverket har likevel en bekymring for at stort fokus på systemer for prioriteringer skal overskygge arbeidet med forebyggende tiltak og lavterskeltilbud.

- 2. Er de foreslåtte kriteriene og prinsippene for prioritering egnet for den kommunale helse- og omsorgstjenesten og for offentlig finansierte tannhelsetjenester på hhv faglig, administrativt og politisk nivå?*

Nettverket for læring og mestring i Helse Vest, mener at det er fornuftig å benytte samme kriterier som i spesialisthelsetjenesten, det vil si *nytte, ressurs og alvorlighet*.

Nettverket er svært positive til at *økt fysisk, psykisk og sosial mestring* tas med i vurderingen når man snakker om *nytte* av ulike tiltak. Vurdering av nytte forutsetter imidlertid at de som skal foreta prioriteringene (faglig, administrativt og politisk) har tilstrekkelig kunnskap om de tiltakene man skal prioritere mellom og hvilken nytte/effekt de har. Dette handler om kunnskap knyttet til i hvilken grad et lærings- og mestringstilbud bidrar til økt fysisk, psykisk og/eller sosial mestring. Det handler også om hvilke ressurser ulike type tiltak forutsetter, både faglig og økonomisk. Det finnes kunnskap om hvordan lærings- og mestringstilbud bidrar til fysisk, psykisk og sosial mestring for brukere, pasienter

og pårørende (Stenberg mfl. 2016). Eventuelle veiledere bør inneholde denne type kunnskap (se spørsmål tre om virkemidler).

Nettverket støtter også at graden av *fysisk, psykisk og sosial mestring* er med i vurderingen når man vurderer *alvorligheten* av tilstanden. Når man skal vurdere graden av fysisk, psykisk og sosial mestring så forutsetter det bruk av verktøy for å vurdere mestring i ulike sammenhenger. Det kan for eksempel handle om å kartlegge mestring av et behandlingsregime og/eller psykososial mestring hos en ungdom som har insulinrevende diabetes. Dette kan være avgjørende for både helse, livskvalitet og sykdomsutvikling.

Lærings- og mestringstilbud er generelt lite ressurskrevende tjenester. En kunnskapsoppsummering fra 2017 viser at det å tilby tjenester/tiltak som har økt fysisk, psykisk og sosial mestring som mål, er god helseøkonomi (Stenberg mfl. 2017).

3. *Er virkemidlene som foreslås i innstillingen egnet til å støtte opp om prioriteringer i de kommunale helse- og omsorgstjenestene?*

- *Juridisk forankring i helse- og omsorgstjenesteloven*

Nettverk for læring og mestring i Helse Vest støtter opp om at prioriteringskriteriene forankres juridisk. Kriteriene må også tydeliggjøres i regelverk som regulerer helse- og omsorgspersonellets rettigheter og plikter.

- *Finansieringsmodeller*

Nettverket mener at det må på plass finansieringsordninger som støtter opp om prioriteringer i henhold til prinsippene. Lærings- og mestringstilbud og opplæring er nødvendige tiltak for å styrke fysisk, psykisk og sosial mestring ved ulike helseutfordringer hos brukere, pasienter og pårørende. Vi mangler per i dag økonomiske insentiver for å drive lærings- og mestringstilbud i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Det er aktuelt å få på plass nye takster, eksempelvis takster for tiltak (med mål om mestring) som gjennomføres av sykepleiere (og andre profesjoner) i primærhelsetjenesten.

- *Beslutningsstøtte/veiledere*

Nettverket støtter forslaget om å utarbeide nasjonale *prioriteringsveiledere* som beskriver hvordan nytte-, ressurs- og alvorlighetskriteriene skal tolkes ved tildeling av (og tilbud om) kommunale tjenester. Veilederne må ha til hensikt å fremme lik praksis i hele landet. Veilederne må inneholde hvilke tiltak som kan være aktuelle og hvordan man kan vurdere hvilke gevinster de gir. Det er også vesentlig at veilederen rommer hvordan man kan vurdere alvorlighetsgraden av ulike tilstander på en god måte. Hva innebærer det for eksempel å ha lav grad av fysisk, psykisk og/eller sosial mestring?

Prioriteringsprinsippene må også gjenspeiles i andre nasjonale faglige retningslinjer og veiledere.

- *Forsøk/pilotkommuner*

Nettverket støtter tanken om at det kan være gevinster i å iverksettes forsøk i enkeltkommuner for å samle erfaringer med hensyn til metodikk og systematisk prioriteringstenkning på administrativt og politisk nivå.

- *Styrke forskningen på tiltak i den kommunale helse- og omsorgstjenesten*

Nettverket støtter behovet for å styrke kunnskapsgrunnlaget knyttet til effekter av tiltak som er viktig når man skal ta prioriteringsbeslutninger.

- *Formidling av prinsippene for prioritering*

Prinsippene for prioritering må være kjent for de som skal fatte beslutninger. Det må legges til rette for å undervise om prioritering i både aktuelle grunn-, videre- og lederutdanninger. I tillegg må det settes på agendaen på eksisterende arenaer for læring og erfaringsdeling.

- *Legge til rette for deling av data*

Det bør legges til rette for deling av data som kan brukes som grunnlag for prioriteringsbeslutninger. Bruk av teknologiske løsninger vil kunne bidra til at kommunene prioriterer riktigere.